

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis Et Breviarii Romani

In quibus origo cuiusque Ritus, Causæ historicæ, vel mysticæ, ex maiorum ingenio, Theoria, Praxis, Obligatio, & exquisitus Vsus, additis opportunè Decretis omnibus S. Rituum Congregationis, quàm breuissimè explicantur

Gavanti, Bartolommeo

Antverpiæ, 1646

De Rubricis præceptiuis, & directiuis. XI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40214

Ant. Molina in Instruct. Sacerdotum Tract. 3. cap. 11. §. ult.

17 At si inchoata Missa veniat Episcopus, aut eo maior, aut Princeps, neque alia Missa celebrari possit, quid agendum? ante Consecrationem, & post Epistolam, si illi veniant, poterit repeti Missa à capite, *Nauar. de Orat. Notab. 16. num. 55. & Azor. lib. 10. cap. 32. quest. 3. Addit Possen. de Offic. Cur. cap. 2. num. 11.* posse hoc idem fieri, etiam ultra primam vicem, si maior causa superueniat; sed, meo iudicio, tunc esset opus altiori iudicio.

18 Quæritur adhuc: An possit interrumpi, & discontinuari Missa ob aliquam causam? respondetur, Possè, ob Concionem & publicationes Editorum, quæ fiunt à Parochis: præterea ad confessionem audiendam moribundi, custodita, si opus est, interim ab alio Eucharistia; vel ad vngendum infirmum, cui nullum aliud Sacramentum ministrari potest, ex *Nauar. de Hor. Canon. cap. 16. num. 69. Hen-*

riq. lib. 9. cap. 30. num. 4. Non autem interrumpi debet paulò ante laicorum Communionem, vt Sacerdos audiat apud Altare etiam breuem confessionem alicuius; quod perturbat, & meritò, astantium animos, *Doctores apud Bonacin. disp. 4. quest. 6. punct. 1. num. 20.*

19 Accidit denique in Missæ ministerio offerri Sacerdoti particulam pro communicando laico, & oblatione Hostiæ iam facta, poteritne illa consecrari? *Bonac. de Euchar. disp. 4. quest. ult. punct. 2. num. 6.* videtur negare. sed puto probabiliter posse consecrari, oblatione eiusdem mente concepta, vt sæpiùs in defectibus dictum est: non tamen remotiùs ab oblatione Hostiæ, puta iam cœpta Præfatione. Vel eo casu, si necessitas adfit, arbitrio boni viri, dari laico poterit pars Hostiæ consecrata, quæ olim referuabatur pro infirmis, vt paulò suprà diximus *num. 3. presentis tituli.*

De Rubricis præceptiuis, & directiuis. XI.

Reliquum est, vt in ordine ad Missam examinemus duo. Alterum est circa Rubricas omnes, de quibus hæctenus, quæ cum diuidantur communiter à Summistis & Theologis in præceptiuas & directiuas, nondum quis veluti digito demonstrauit, quanam ex dictis sint præceptiua, quanam directiua: nam illæ obligant sub mortali, hæ non item, nisi ex contemptu omittantur. Alterum est circa onera Missarum, quæ subire solent Sacerdotes; de quibus Theologi multa sparsim docuere, quæ hoc loco collecta breui compedio, Lectori spero fore vt valdè profint. Nunc de primo.

Seclusa igitur obliuione, ignorantia inculpabili, & inaduertentia, quæ culpam diminuunt, vt suprà monuimus: omissa item ea recentioris Auctoris distinctione, in præceptiuas sub mortali, & præceptiuas sub veniali, diuersas à directiuis. Quæ distinctio nulla est; aut est quæstio de nomine; nam præceptum importat propriè in sua significatione materiam grauem, & lethalem culpam.

I DICO PRIMO. Quâdo in Rubricis habetur hæc vox *grauissimè*, seu *grauiter peccat*, certissimum est, significari peccatum mortale. Sepies autè habetur, cum de defectibus Missæ agitur.

Si

Si non in azymo conficiatur Sacramentum in Ecclesia Latina, *tit. 3. num. 3.*

Si vinum cæperit acescere, vel corrumpi, vel fuerit aliquantum acre, vel mustum de uuis tunc expressum; vel sine aqua fiat Sacrificium, vel cum aqua non naturali, *tit. 4. num. 2.*

Si in forma adderet aliquid Celebrans, quod significationem non mutaret, *tit. 5. num. 1.*

Si celebret suspensus, excommunicatus, degradatus, irregularis, vel canonicè impeditus, *tit. 8. num. 1.*

Si celebret in peccato mortali habens copiam Confessoris, *ibid. num. 2.*

Si non habens copiam Confessoris sine contritione in peccato mortali celebret, *ibid. num. 3.*

Si integræ Sacramenta extra quosdam casus non sumpserit, *tit. 10. num. 4.*

2 DICO SECUNDO. Quando materia Rubricæ pertinet ad integritatem Sacramenti, seu Sacrificij, ea ita grauis censenda est, ut omissio sit peccatum mortale: eiusmodi sunt, quæ de pane, vino, aqua, intentione, forma, sumptione vtriusque speciei sunt præscripta. quæ omnia sub mortali sunt iuxta Rubricas obseruanda.

In forma quoque illud enim additum ab Ecclesia, non potest sine peccato mortali voluntariè omitti.

3 DICO TERTIO. Eas Rubricas esse præceptiuis, in quibus concordant Doctores, eas esse de re graui, & sub mortali obseruandas esse: videlicet, De loco celebrandi non prohibito, de ara consecrata, de lumine, de hora celebrandi, de dispositione animæ & corporis, ieiunio scilicet à peccato mortali, & à cibo, de ministro, de Missali libro, de Calice, Patena, Corporali, & Palla, de Canone integrè & secretè recitando, de prima purificatione cum

vino, de numero, munditia, integritate, & benedictione vestium Sacerdotalium; eo modo quo probauimus supra suis locis.

4 DICO QUARTO. Rubricas aliquas esse strictioris iuris in Missis Conuentualibus, seu principalibus Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiatarum; quod cum *Suar. & alys* docet *Bonacin. disp. 4. de Euchar. quest. vltima, punct. 7. §. 3. num. 3.* quia æquiparantur hæ Missæ Horis Canonicis quæ dicuntur in Choro. imò verò sunt Horarum quasi finis, ad quem diriguntur Horæ, ut egregiè probat *Francol. de Temp. Horarum Canonic. par. 1. cap. 16. num. 18.* eiusmodi est Rubrica de concordia Missæ Conuentualis cum Officio; quæ expressè præcipitur in *cap. Cum creatura. de Celebrat. Miss.* per verbum *mandamus* Honorij III. Docent enim *Doctores à Bonac. citati de Leg. disp. 1. quest. 1. punct. 7. §. 4. num. 7.* quod verbum *mandamus* importat obligationem ad mortale. Inter Collegiatas autem adhuc esse disparitatem dico: nam Collegiata Regularis (quæ tamen minùs propriè Collegiata dicuntur, ut paulò infra probabo) tenentur ad Horas Canonicas & Missam in Choro, ex vi Regulæ tantum & consuetudinis interpretantis Regulam; sicuti etiam ad Officium diuinum extra Chorum consuetudo tantum obligat Regulares ut sic, ex *Caier. verbo Hora.* at seculares Canonici tenentur ex stipendio ad leges Pontificias in Choro seruandas.

5 DICO QUINTO. Propè præceptiuas eas esse Rubricas, de quibus disputant Doctores; & tamen Pius V. & Clem. VIII. inclinant expressè in alteram partem, præcipiendo in Bulla, ut iuxta formam in nouo Missali tradi-

E e tam

tam celebretur Missa: eiusmodi sunt, de Matutino & Laudibus ante Missam, de mappis tribus, de luminaribus cereis; quæ licet sint controuersa inter Doctores, ij tamen Pontifices Summi prædicta potius in suis Rubricis approbarentur tamquam tutiora.

6 DICO SEXTO. Dubias esse reliquas de principio auroræ, & sine meridiei, de Cruce in Altari, de pedibus calcandis, de vestetali, de pileoli vsu, à quo concedatur extra Canonem; de Orationibus ad vestes, & post Missam; de Missa priuata ad arbitrium sine causa; de Missa non approbata, nisi pro quibusdam Ecclesijs; de Votiuæ, vel de Requiem, in Festo Duplici, & diebus prohibitis; de Orationibus additis secretò dicendis, ex deuotione Celebrantis: in quibus omnibus Doctoribus utrimque disputantibus, Rubricis tamen magis adherendum esse censeo.

7 DICO SEPTIMO. Inter has dubias Rubricas illa est apud me valdè certa, quòd sit de re grauissima, quæ habetur par. 1. tit. 3. num. 1. nimirum, *In Ferijs Quadragesimæ, Quatuor Temporum, Rogationum, & Vigiliarum, etiam si Duplex, vel Semiduplex Festum, vel Octaua occurrat, in Ecclesijs Cathedralibus & Collegiatis cantantur duæ Missæ, una de Festo post Tertiam, alia de Feria post Nonam.* Cantari ergo debent, vbi nimirum cantari quotidie Missa consuevit à Canonicis; tum quia præcipit Pius V. in virtute sanctæ obedienciæ in Bulla, vt decantetur Missa iuxta normam, ritum & modum à se præscriptum, hoc est, quandoque duæ; tum quia altera earum sine commemoratione alterius dici debet, ex tit. 7. num. 2. & hoc modo, altera non responderet integrè Officio di-

uino, in quo fit de Festo & Feria simul (Missa enim Conuentualis debet respondere integrè Horis Canonicis;) tum quia est ritus Ecclesiæ perantiquus, teste *Microl. cap. 48. & 58. vt diximus pag. 5.* tum quia circumstantia illa temporis (post Tertiam altera, altera post Nonam) indicat esse notabilem ritum; tum quia Clementis VIII. auctoritate Missale recognitum, suis locis octies ad minus monet Lectorem hæc de re, vt obliuioni non tradatur; scilicet, ante Missam de Vigilia Ascensionis, in Festo S. Marci, in Vigilia Apostolorum Petri & Pauli, in Vigilia S. Laurentij, in Festo SS. Cornelij, &c. SS. Ianuarij, &c. in Vigilia S. Matthæi, & in Commemoratione omnium fidelium Defunctorum: tum quia S. Carolus cum suis Prouincialibus Episcopis in *Concil. IV. Prouinciali Romæ approbato* in hæc verba decreuit: *Quibus diebus ex Missalis Romani Rubricarum præscripto in Ecclesijs Cathedralibus & Collegiatis duæ Missæ Conuentuales celebrari oportet, ea ambæ canantur: quòd si Capitulum præstare omiserit, neglexerit ve, non solum illius dici, in quo huic numeri defuerit, verum etiam alterius dici distributionibus mulctetur.* Hæc ibi.

8 Dices, Sufficere (quod recentior scripsit, consuetudini nimium fauens, quæ potius est abusus) fieri satis, si altera dicatur priuatim, puta, quæ est de Feria, & Choro absente. Addunt alij, eo quia *titulo 7. num. 2.* habentur verba, *dicuntur duæ:* ergo satis est, si dicatur altera priuatim; sed verbum *dicuntur* explicandum est, *cantantur*, ne pugnent inuicem duæ Rubricæ. altera enim alteram explicat, & posterior à priore pendet. Deinde non est maior ratio, ex vi verbi *dicuntur*, vt altera

altera sit priuata, altera solemnis. Item, quæ dicitur Choro absente non potest respondere Horis Canonicis, neque dici potest Conuentualis. Præterea illa Horæ definitio, Tertiæ & Nonæ, indicat, debere vtramque celebrari, prout Hora Tertia & Nona dicuntur in Choro, hoc est, cum cantu, & Choro præsentate. Atque hæc est Romana praxis in Patriarchalibus Romæ Ecclesijs: adeoque in ijs existimata fuerunt hæc duæ Missæ grauissimæ, vt *Franciscus Samaritanus, Beneficiarius Ecclesiæ Lateranensis, & Doctor, in suo Thesouro Sacerdotali tertia par. titulo, Missæ plures, &c. concedat, posse has duas Missas ab eodem celebrari, si fortè vnus tantum Sacerdos eo die in Ecclesia Collegiata celebrare queat. quod deinde sublatum est in Rubricis par. 1. titulo 7. num. 2. quando scilicet plures quotidie non celebrant Sacerdotes. Denique die 2. Nouembris ait Rubrica: Missa dicitur principalis pro Defunctis post Nonam. explicant omnes, cantari debet Choro præsentate. eademque est ratio de alijs Missis. Aliqui ex præfato verbo dicuntur inferunt, quòd vbi plures Sacerdotes celebrant, debent dici duæ Missæ prædictæ priuatum. Laudo vsus, sed nego esse Rubricæ hunc sensum; quod patebit magis infra.*

9 Dices adhuc: Verba *cantantur & dicuntur* non sunt imperatiua. Respondeo, *In titulo 5. de Missis Defunctorum num. 1. habes, dicantur duæ Missæ, & titulo 15. numero 2. Missa de Tempore, quamuis dies sint sollemnes, in quibus fit Officium cum Missa de Festo, debet cantari post Nonam.* Item in Rubricis enuntiatuum verbum habet vim imperatiui; verbi

gratia, *in die 2. Nouembris in Breuiario: Dicuntur Vesperæ Defunctorum. post Laudes incipit Matutinum Defunctorum.* Ecce verba enuntiatua tantum; & Doctores tamen ex his verbis volunt, teneri nos sub mortali ad recitandas Vesperas & Matutinum Defunctorum, vt *Suar. expressè docet lib. 4. de Hor. Canon. cap. 25. num. 8. Item in cap. Cum creatura. citato supra, & explicato num. 5. mandat Honorius, cantari Missam respondentem Horis Canonicis, sub mortali; non autem responderet, si altera non cantaretur, vt dictum est num. 8. & Pius V. vt integrè respondeat Horis Canonicis, duas præscribit; ergo tenentur Collegiata ad duas. Valet enim hic Regula illa: *Paria sunt, non facere, & facere male, contra Rubricas, cap. Inter corporalia. de Translat. Episcop. cap. Veniens. de Presbyti. non bap.**

10 Cui nostræ sententiæ subscribere aliquando, cum in dubium à nonnullis reuocaretur, doctissimi viri, & notissimi, *Paulus Fraxinellus, Ordinis Eremitarum sancti Augustini, Petrus Thomas Saracenus, Ordinis Carmelitarum, Ioan. Petrus Moneta, & Homobonus de Bonis, Theologi Ordinis nostri, & primarij: qui omnes præclara multa pralo dederunt.*

11 Sacra Rituum Romana Congregatio die 16. Maij 1626. decreuit, non posse omiti alteram ex his duabus Missis cantandis, ob celebrationem Capituli Canonicorum; & iterum hoc idem die 16. Ianuarij 1627. asseruit, ne duæ Missæ, etiam ex necessaria negotiorum causa, & Capitulari, omittantur.

12 Dices: An Regulares comprehendantur in hac Rubrica. Negat *Rodericus de Quæst. Regular. Tomo 1. quæst. 43. artic. 12. quia, inquit, non*

veniunt Regulares nomine Ecclesiarum Collegiarum in odiosis: quæ ratio mihi non placet: sed quia Ecclesiæ Regularium appellantur propriè Conuentuales ab *Innocen. IV. in Bulla eiusdem. 7. Bullarj. vbi Flavius Cherubinus in Compendio Bullar. scholio 1.* notat eo titulo appellari, ad differentiam Collegiarum, quæ sunt propriè Canonicorum. Item in *Clem. 1. de Celebrat. Miss. ex Concil. Viennen.* distinguuntur Ecclesiæ Regulares à Cathedralibus, & Collegiatis; quibus postremis dumtaxat imponitur onus de duabus his Missis. adde rationè allatam supra n. 4.

13 DICO VLTIMO. Reliquas Rubricas esse directiuas tantùm, non tamen esse negligendas: saperet enim cõtemptum, si quæ earum perpetuò omitteretur, aut sapiùs, & vt plurimùm. & multò minùs, si timeatur scandalum. Contemptum verò, & ceu scandalum iudicabis, grauius, vel leuius, ex materia & intentione Sacerdotis. Vnde, quod alij dicunt, quatuor cum litteris celebrandam esse Missam, A. B. C. D. his addo ego litteram quintam E. in honorem quinque Vulnerum Christi. Hoc est Altè, Breuiter, Clarè, Deuotè, Exactè, seu Exquisitè.

Altè, vt audiatur. Breuiter, non vltra

mediam horam, ait *Scottia lib. 2. c. 19.* vel paulò vltra. Clarè, vt omnia verba integrè proferantur. Deuotè, vt attendatur ad ea quæ dicuntur. Exactè, vt fiant omnia quæ præscribuntur in Rubricis.

14 Vt autem Rubricarum obligatio magis innotescat, præterquam quòd in Bulla Pij V. pro Missali edita omnis mutatio, additio & detractio prohibetur, decreuit Concilium Tridentinum *Sessione 7. canone 13.* in hæc verba: Si quis dixerit, receptos, & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus, in solemnibus Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato à ministris pro libito omitti, aut in nouos alios per quemcumque Ecclesiarum Prælatum mutari posse, anathema sit. Hæc ibi. Sollemnis certè Sacramenti Eucharistiæ administratio in Missa fit, siue sit sollemnis, siue priuata; & ritus, qui habentur in Missali Romano, sunt Ecclesiæ Catholicæ recepti, & approbati, vt patet. Ex quibus non video, qua ratione doceant moderni Theologi, opinionem esse probabilem, quòd sine peccato possint omitti Rubricæ, & sine causa, scienter, etiam in materia leui. sed de his satis.

De alijs obligationibus Sacerdotum circa Missam. XII.

1 **A**lterum erat circa onera Sacerdotum in ordine ad Missam, quæ ad capita quinque reuocari possunt, vel ratione *Loci*, vel ratione *Temporis*, vel ratione *Ritus*, vel ratione *Officij* seu *Beneficij*, vel ratione *Stipendij*: & hoc eodem ordine procedendum erit in hoc titulo.

2 Ratione *Loci* tenetur Sacerdos Sacrum facere in certo Altari, non impe-

ditus legitimè, si testator aut alius locum celebrandæ Missæ præscripserit, aliàs peccat mortaliter; quia non implet voluntatem testatoris, quam neque heredes mutare possunt; non tamen tenentur ad restitutionem, si alibi pro eo celebret. Citat *Doctores Bonacin. de Euchar. disput. 4. quæst. vlt. pun. 7. §. 4. à num. 2. ad finem.* & ratio patet, quia violat priuatam legem testatoris.

3 Potest